niet soms een bezwaar, omdat ze 't gevaar van distanciëring van de bevolking inhoudt?

Men kan op zulke vragen antwoorden: zeker, de inlandse kerken blijven zelfstandig. Maar in de plaatselijke kerken **is** dan ook al ruime zelfstandigheid. De vrijmaking b.v. op Soemba is gekomen juist **door** die zelfstandigheid der plaatselijke kerken; en ze is doorgezet tégen de wil van allerlei „officiële" instanties in. En laat men niet denken, dat er nog sprake kan zijn van het gevaar, dat een „westers" man in prachtige huizen woont tegenover de arme inwoners des lands. Geen sprake van.

Worden — zo werd vervolgens gevraagd — de plaatselijke kerken niet in haar vrijheid belemmerd door de „zilveren koorde"? Mogen **„experts"**, ofschoon ze ons op weg kunnen helpen in de kennis der **feiten** en der concrete **toestanden**, wel de **principiële** vaststelling van fundamenten en methoden der zending ophouden, zó, dat de nederlandse zendende kerken min of meer zouden moeten wachten op hún informatie, eventueel op hun „fiat"? En dan: hoe lang is er al gewerkt op Soemba? Een betrekkelijk klein terrein. Hoeveel geld wordt nóg niet daaraan besteed? Is er niet een element van verhárding? Kunnen we niet zeggen: wat er eenmaal gebouwd is, blijve doorwerken, doch wij zoeken ándere gebieden op?

Het antwoord luidde: feiten stelle men nimmer normatief. Maar men negére ze evenmin. Niemand doet te kort aan de zelfstandigheid der plaatselijke kerken op Soemba: men lost de eigen zaken ginds meermalen vaker in eigen kring op, dan soms in Nederland, waar men maar stukken naar een generale synode stuurt..... De opleiding is niet bedoeld voor die enkele plaatselijke kerken, doch voor het zendingswerk op heel het terrein. Soembanezen zien heel sterk de internationale kerktaak: ze hebben behoefte eraan, van ons te leren, gelijk wij, als we verstandig zijn, behoefte zullen moeten hebben van hén, ook van de daar geplante zusterkerken, te leren. Hoe nauwer contact, des te beter. De synode van Eindhoven (synodoor.) liet de politiek het kerkverband bepalen. Wij moeten het anders zien: onze soembanese kerken zien het gelukkig óók anders. Heel het godsdienstig leven op Soemba en elders houdt trouwens nauw verband met het **volksbestaan**: wie christen wordt, komt min of meer buiten het volksbestaan te staan, hij plaatst zich buiten „de adat". Hier in Nederland wordt men los van de éne kerk, maar valt een andere toe, of aan geen enkele; maar de plaats in het **volksleven** wordt er niet anders van. Ginds is het heel anders. Künnen leven is: in de kampong mee kunnen tellen.

Wanneer trouwens is er „verharding" te constateren? Dat hangt af van de mate der kennis. Men kan dat niet in zoveel jaren of decenniën afmeten.

En wat die „zilveren koorde" betreft: bij de honorering der goeroe's en pandita's wordt verschil gemaakt tussen door óns gezonden zendingsarbeiders èn krachten, die in dienst van de geplante plaatselijke kerken zelf staan. Het „salaris" moet dan ook aan en door die kerken zelf worden uitgekeerd. Trouwens, meestal laten de door de geplante plaatselijke kerken aangestelden het geld („salaris") staan in een soort van rekening courant: bepaalde perioden (b.v. van het seizoen) bepalen de inkoop van behoeften. De „zilveren koorde" is dan ook ginds niet een direct gevaar: de materiële kwesties liggen trouwens daar verder van het centrum der belangstelling af dan bij ons. De Soembanees denkt: al het mijne is het uwe, **dus**: óók (daarna): al het uwe is het mijne. Overnacht eens bij hen: het beste bed is voor de gast, of anders — het enige bed. Gastheer en gastvrouw slapen ergens op de grond, als het bed voor de gast is afgestaan. Gevaar voor 'n „westerse" inrichting van de honoreringsregeling is voorlopig nog wel uitgesloten: meermalen wórdt al „in natura" gehonoreerd. Anderzijds is er ook een zekere schroom, bij de bevolking zelf, om b.v. haar voorgangers met boeknollen te betalen. En in andere behoeften (boeken, scholen) leert men zelf de noodzaak van geldelijke honorering al inzien. En de noodzaak van deelneming aan het geldverkeer wordt dan ook meer en meer gevoeld, juist van binnen uit.

Vergeet ook niet: de soembanese (savoenese) kerken hebben nog niet de beschikking over een bijbel in eigen taal (maleis is niet voldoende, de maleise vertaling is trouwens lang niet feilloos, en veelszins ondeskundig). „De Here der heirscharen" — 'die uitdrukking b.v. is in 't maleis vertaald met: de Heer der algemene wereld — een mohammedaans-arabische term. Wat kan die al misverstanden wekken, b.v. bij de lezing van het gebod van uitroeiing der kanaänietische volken. Ook voor zo'n nieuwe bijbelvertaling kan onze steun, ons initiatief, niet ontbreken. Zelfs onderwijs van het hebreeuws zou niet overbodig zijn: „korban" heeft in 't maleis een overeenkomstige betekenis, evenals b.v. „nabi", „salam". En voor zulke arbeid (gelijk ook voor de opleiding) is nauw contact met de eigen omgeving een eerste vereiste: men kan dan ook de opleiding niet naar Nederland verplaatsen.

De reeds geïnstitueerde kerken zijn geen motief voor het laten liggen van het brede terrein daaromheen; er is nog zoveel daaromheen te doen. Is ook op Borneo niet al lang gepreekt? Hoe slecht is vóór de vrijmaking (behoudens uitzonderingen) de prediking op zendingsgebieden vaak niet geweest! Hoe vaak is er niet min of meer „geknoeid"? Inlanders zelf klagen er vaak over, al hebben ze respect voor mannen als Wielenga, Goossens. Methoden als van de „Protestantse" kerk zijn vaak gevolgd; vaak om te schrikken! Evangelie, bijbel, heette dan wel eens „westers", men wou het „aanpassen" aan het „oosterse" (al komt de bijbel zelf „uit het Oosten"!). Ook al rekent men met de mogelijkheid van overdrijving en vooroordeel in de berichtgeving, toch blijft genoegzaam bewijsmateriaal over, om de klacht over wat van andere zendingsinstanties geschiedt; denk maar eens aan de manier, waarop ds Goossens is tegengewerkt. Er is, ook afgezien dáárvan, veel water in de wijn gedaan. Liever weinig gedoopten, die écht gedoopt zijn, dan de massa-doop onder het motto: er moet toch waar voor het (zendings)geld zijn! 't Is gebeurd, dat een jodenjongen, die niet wou gedoopt worden, toch maar geprest is om gedoopt te worden. Laat men de „zendelingen" niet benauwd maken voor de eis: u moet successen kunnen rapporteren, anders werkt u niet productief genoeg.....

Voor de keus van nieuwe terreinen worde altijd ten nauwste contact gezocht met de inlandse kerken zelf. En wat „goud en zilver" betreft, dat hébben we toch? Bij ons kan er nog wel wat af, maar ginds moet iemand soms zijn opleiding prijsgeven, om nog wat levensmiddelen bij elkaar te kunnen scharrelen. En voorts: de Papoea's zijn onder de invloed der politieke wijzigingen nu „onze naasten geworden". De zending heeft op ons uitgavenschema nog een te lage plaats. Op 10.000 predikanten 1100 zendelingen — zoo is het bij de amerikaanse presbyterianen, — hoe is het bij ons? Nog lang niet 1 op de 10! Soms zitten twee predikanten van kleine kerkjes ergens vlak op elkaar, — maar de „uithoek van de wereld" — Nieuw Guinea — dat nog altijd voor ons openstaat, hoeveel noden zijn daar? Vroeger hadden we Java en Soemba — de rest van de Oost is toen vaak vergeten. Kunnen we die schade niet inhalen? Loslating van Borneo wordt niet bepleit, maar wel positieve aandacht voor Nieuw Guinea. Moeten de bijdragen niet de hoogte in? Een kampong ginds **vróeg** reeds om een christen-goeroe. Buitenlanders doen wel iets in de richting van de z.g. **„sociale** zending", maar óns is het **Evangelie** toebetrouwd. Combinatie van kleinere kerken in Nederland zou missionarissen kunnen vrijmaken. De verhóuding tussen het werk in 't binnenland en dat op het zendingsgebied dient anders te worden.

Wat de „diensten" betreft: op Java heeft men sterk tussen „hoofd"- en „hulpdiensten" onderscheiden. Maar wat men daaronder verstaat, moet althans in de eerste periode samen lopen. En kan de **diaconie** niet worden ingeschakeld? Als nóóit onze barmhartigheid ginds een school opent, dan kómt ze er in veel gevallen doodeenvoudig niet. Worden geen medicijnen uitgereikt, dan sterven de mensen als ratten. Gaat dat de kerk niet aan? Tien millioen van de zeventig zijn in de Japanse periode omgekomen! In de primitieve omgeving ontbreekt de differentiatie, die wij in onze culturele omgeving kennen, als de zending de ogen daarvoor sluit, schiet ze te kort.

Snel werken met behoud van onderling contact tussen de werkende instanties is hard nodig, vooral in een land, dat aan revolutionaire woelingen bloot staat. Niet maar „de kerken" (meervoud), maar ook „de kerk" (enkelvoud) moet zenden: vandaar de eis van contact-onderhouding tussen allen, die in het werk optreden. Niet iedere kerk kan „zenden"; wél kan iedere kerk **deelnemen** aan het werk: de één heeft alleen geld, de ander beschikt óók over krachten. Men zorge altijd voor nauw contact in het zendingsgebied zelf; anders valt — temeer onder de dreiging der vijanden — het bouwsel soms snel ineen.

*

We gaven slechts een enkele greep uit het gehoorde, natuurlijk is 't maar een verslagje; men stelle dus de sprekers niet verantwoordelijk voor wat hier gezegd of geformuleerd is. 't Ging er ons alleen om, onze lezers te doen meeleven in dit interessante en leerzame vraaggesprek.

K. S.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Vrouwenleven onder de druk van hedendaagse phaenomenologie

Men spreekt in onze tijd veel over arbeidsslavernij, waarin het mensenleven verzonken zou zijn en waaruit het moet worden opgetrokken. De arbeidende mens wordt zodoende een beklaagde en beklagenswaardige figuur. Men vestigt dan de aandacht op het soort werk, dat bepaalde mensen te verrichten krijgen, acht deze geestdodend en mensonwaardig te zijn, let voorts ook sterk op bepaalde physisch bezwarende omstandigheden, waaronder gewerkt moet worden en worstelt zo om een ethos van de arbeid, waarbij de mens een meer menswaardig bestaan is toebedacht. Meer dan we ons zelf wellicht bewust zijn, zitten we, wanneer we op deze en dergelijke overwegingen onze beschouwing van de menselijke arbeid gaan baseren, gevangen in de alle levensbloed wegzuigende greep van een gevaarlijke poliep, die van de overheersing van de phaenomenologie. Onder deze overheersing van de phaenomenologie verstaan wij dan die wijze van beschouwing en waardering, waarbij men bij de verschijnselen, zoals men die meent waar te nemen, blijft staan, vandaar uit de verandering van het leven wil aanvatten, zonder verder af te dalen tot de bewerkende oorzaken of zich te bekommeren om de genetische verbanden en om een behoorlijke normering van die waargenomen verschijnselen. Prof. Fred. L. Polak noemde in zijn boek „Om het behoud van ons bestaan" het a priori als één van de bewerkers van onze geestelijke armoede, aan welk a priorisme hij buiten de religieuze sfeer geen bestaansrecht toekende. Doch reeds deze éne onderscheiding van een binnen- en buiten-religieuze sfeer is alleen maar te denken en te handhaven via een bepaald a priori, dat het onze niet is. Waar van de verschijnselen niet steeds wordt teruggegaan op de normen, daar ont-

De beweging der Jongeren, IV

Wanneer men na zooveel jaren, op een critische distantie, zich nog weer eens inleeft in wat deze beweging der „jongeren" was en wilde, vraagt men zich met verbazing af: hoe heeft dit alles mannen en vrouwen, die gereformeerd wilden zijn, die uit de Schriften begeerden te leven, kunnen beroeren en boeien?

Men realiseere zich toch ter dege, dat het in deze beweging van „jongeren" naar eigen vaste overtuiging niet maar ging om een steeds in een kentering der tijden optredende spanning en wrijving tusschen „ouderen" en „jongeren". Neen, deze jongeren waren er vast van verzekerd, dat zij aanschouwers en participanten, ja, promotors waren van een geestelijke beweging, die voluit r e f o r m a t o r i s c h wilde zijn en dat inderdaad ook was. Men sprak onder hen bijna over niets anders dan over „reformeeren". Het was al reformatie wat de klok sloeg. Als men een duik doet in de litteratuur van deze „jongeren" wordt hun reformatie-geroep zelfs vermoeiend en criant vervelend. Dr Wielenga durfde zelfs de bewering aan, dat het „reformatorisch" streven der jongeren „iets meer (!!) en iets anders" bedoelde dan het grootsche reformatorische worstelen der vaderen uit de zestiende eeuw. Dat laatste „bestond hoofdzakelijk in a f w e r p i n g van valsche moderniteiten en t e r u g k e e r i n g tot het oude, ingevroren, beginsel". Maar wat men ± 1920 beoogde was „niet slechts aanvulling of zuivering", maar niet minder dan een „reconstructie en uitbouw der belijdenis, waarbij plaats moet worden ingeruimd aan de groote problemen (cultuurvragen) die sinds Dordt zijn opgekomen"[35]).

[35]) De Ref., 1e Jaarg. No. 20, 11 Febr. 1921.

Maar terwijl men zoo diep en breed reformatorisch wil zijn, zegt men n.b. gansch openhartig, dat de beweging dezer „jongeren" toepassing en consequentie is van een verandering, die zich in het a l g e m e e n e, en dus G o d - l o o z e menschenleven heeft voltrokken. De geboorte van den nieuwen tijd, zoo hoorden we immers betoogen, moest noodzakelijkerwijs in de kerk de beweging der jongeren te voorschijn roepen.

Is dit nu niet pure dwaasheid?

Zeker, zeker, een reformatie ontstaat i n e e n b e p a a l d e h i s t o r i s c h e c o n s t e l l a t i e. Dan namelijk, wanneer in de kerk een v e r v a l-proces te constateeren is. En een reformatie r i c h t zich ook o p een bepaalde constellatie in kerk en wereld. Maar de eenige o o r z a a k, of juister gezegd: de eenige W e r k e r van zoo'n reformatie is de Heilige Geest! Indien daarom een beweging van „jongeren" — of van „ouderen", dat doet er niet toe — werkelijk haar ontstaan dankt aan impulsen en krachten die in „de wereld", „buiten het erf der kerk" hun oorsprong nemen, dan is zij nimmer r e f o r m a t i e! Ze kán dat dan niet zijn. Ze is dan veeleer d e formatie. Als ze reformatie is, als ze resultaat van het werk des Geestes is, staat ze radicaal en totaal t e g e n o v e r wat in de wereld leeft, daaruit opgist en het leven der kerk ten verderve infiltreert.

Men lette voorts op de visie op de gereformeerde kerken en het gereformeerde leven, welke bij deze „jongeren" gevonden werd en, meer nog indirect dan direct, uit hun schrijven openbaar werd. Het gereformeerde volk en de gereformeerde kerken werden namelijk als een bepaalde h i s t o r i s c h e g e g e v e n h e i d gezien. Men sprak dikwijls ook van „het Calvinisme". Geestig werd eens opgemerkt, dat men het, zoo sprekend, ziet als een soort Naamlooze Vennootschap met commissarissen, aandeelhouders enz. Men sloofde zich voorts uit om een juiste diagnose te geven van de geestelijke gesteldheid van dat „Calvinisme". Men constateerde dan hier een tekort, daar een eenzijdigheid, ginds een teveel. Een t e k o r t aan ethiek, mystiek, gevoel, geest; een tekort aan kennis en verwerking van de „groote problemen" van den „nieuwen tijd". En een t e v e e l aan intellect en organisatie. Een ontbreken van harmonische persoonlijkheden. En nu maakt men zich op om die tekorten aan te vullen. Het teveel weg te doen en overal de juiste accenten te plaatsen. En door dat alles moet komen groei, bloei, progressie, ontwikkeling. Argeloos poneerde Prof. Hepp in het tweede nummer van „De Reformatie", dat reformatie ONTwikkeling is. Wat wil de reformatie? zoo vroeg hij daar. En zijn antwoord luidde: Reformatie „laat geen middel onbeproefd om den sierlijken opwas van den boom te verzekeren. Is de grond op den duur verarmd, zij tracht er nieuwe voedingsstoffen in te brengen. Zij snoeit het doode hout, waar zij het ontdekt, weg. Zij ruimt al wat den boom het zonlicht beneemt, op. Zij verschaft hem ruimte en lucht. Daartoe moet zij onvermoeid bijl en zeis hanteeren..... Ontwikkeling is slechts mogelijk bij Reformatie"[36]).

[36]) De Ref., 1e Jaarg. No. 2, 8 Oct. 1920. Wanneer de ook nu nog bestaande „kop" van De Reformatie voor het eerst wordt gebruikt, bij het begin van den derden Jaargang, schrijft Prof. Hepp daarvan „Ziet, hoe de letters in elkander doordringen. Het is alsof ze worstelen, zij wekken niet de gewaarwording van rust, maar van streving. Hoe breed zijn de lijstlijnen! Breed als het leven, als het Gereformeerde leven, dat zich wèl opsluiten laat, maar de wereld voor Christus opeischt. Doch herhaaldelijk worden de horizontale lijnen door verticale gesneden. Daar zit drang naar leven in. **De ontwikkelingsidee wordt er zoo kostelijk door uitgedrukt!"**